

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātņu akadēmijas, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

3 (566)

ISSN 1407-1479

2019. gada 11. februāris

GODS KALPOT LATVIJAS ZINĀTNEI!

APBALVOTI 2018. GADA ZINĀTNISKO SASNIEGUMU LATVIJĀ AUTORI

8. februārī Latvijas Zinātņu akadēmijas Portretu zālē notika svinīgā apbalvošanas ceremonija "2018. gada zinātniskie sasniegumi Latvijā". Apsveikuma rakstā 2018. gada nozīmīgāko zinātnisko sasniegumu autoriem un autoru kolektīviem Latvijas Valsts prezidents Raimonds Vējonis atzīmēja zinātnieku spējas un potenciālu sniegt būtisku ieguldījumu ne tikai Latvijas zinātnes attīstībā, bet arī valsts tautsaimniecības izaugsmes veicināšanā. Prezidenta vēstījumā teikts: "21. gadsimts sevi iezīmējis kā strauju pārmaiņu, inovāciju un modernu tehnoloģiju laiku. Šodien apbalvoto zinātnieku darbi apliecina, ka spējam radīt inovatīvus un konkurētspējīgus produktus. Mums ir savi veiksmes stāsti, kas balstīti mūsdienīgās, drosmīgās un reizē

pārdomātās idejās. Latvijas zinātnieku radītie produkti ir svarīgi ne tikai valsts iekšējā tirgū, bet sniedz arī būtisku ieguldījumu pasaules zinātnes un tehnoloģiju attīstībā, nesot Latvijas vārdu un atpazīstamību tālu pasaulē. Lai jūsu darbs un sasniegtais iedvesmo aizvien jauniem zinātniskiem pētījumiem un atklājumiem, kā arī lai kalpo kā iedvesma un paraugs jaunajiem zinātniekiem! Lai arī turpmāk izdodas izvirzīt ambiciozus mērķus un tos sasniegt!"

LZA viceprezidents Andrejs Ērglis savā uzrunā izteica gandarījumu par Latvijas zinātnes ārkārtīgi augsto līmeni, kas sasniegts un noturēts, neraugoties uz ne pārāk atbalstošu attieksmi un ne pārāk dāsno materiālo atbalstu no valsts puses.

Turpinājums – 2.lpp.

Sveicam jubilārus!

- 4. februārī – LZA ārzemju loceklis **Jāni MELNGAILI!**
- 5. februārī – LZA korespondētājloceklis **Kristapu JAUDZEMU!**
- 9. februārī – LZA korespondētājloceklis **Andri ZELTIŅU!**
- 9. februārī – LZA korespondētājloceklis **Juri ŽAGARU!**
- 11. februārī – LZA īsteno loceklis **Ivaru LĀCI!**
- 11. februārī – LZA goda loceklis **Gunti GAILĪTI!**
- 13. februārī – LZA goda doktoru **Romānu APSĪTI!**
- 14. februārī – LZA goda loceklis **Vili VĪTOLU!**
- 14. februārī – LZA ārzemju loceklis **Juri Pēteri SVENNI!**
- 18. februārī – LZA goda loceklis **Māru LĀCI!**
- 25. februārī – LZA īsteno loceklis **Mārtiņu KALNIŅU!**

Ad multos annos!

Latvijas Zinātņu akadēmija

“ZINĀTNES VĒSTNESIM” – 30

Pirmo redkolēģijas vadītāju akademiķi Ēvaldu Mugarēviču atceroties

Ar patiesām skumjām joprojām mīļā "Zinātnes Vēstnesis" decembra numurā izlasīju, ka 23. novembrī aizsaules ceļos devies akademiķis Ēvalds Mugarēvičs. Nekrologā bija plaši aprakstīti viņa sasniegumi Latvijas arheoloģijā, piedalīšanās starptautiskos kongresos un konferencēs, daudzās publikācijas un saņemtās atzinības. Taču akademiķa darbībā bija vēl viena, daudzu neievērota puse – viņš kopš paša "Zinātnes Vēstnesis" pirmā numura 1989. gada septembrī līdz pat 2003. gada pēdējam, 271. numuram, bija tā redkolēģijas vadītājs, iekams viņu šajā postenī nomainīja akademiķis Juris Ekmanis. Savā grāmatā "Mana dzīve no ganuzēna līdz akademiķim" (Latvijas vēstures institūta apgāds, 2013) Ēvalds Mugarēvičs raksta: "Bija jāuzņemas laikraksta "Zinātnes Vēstnesis" redkolēģijas vadība un jāorganizē rakstu autori (...), uzskatot to par LZA locekļa sabiedriskā darba pienākumu. Pirmais laikraksta numurs iznāca kā LPSR Zinātņu akadēmijas un jaundibinātās Latvijas Zinātnieku savienības informatīvais biļetens septembrī ar izdevniecības "Zinātne" finansiālu atbalstu, kur pirmajiem diviem numuriem redaktors bija Guntis Dišlers."

Kad Latvijas Zinātnieku savienības vadība 1993. gadā uzaiņināja mani par "Zinātnes Vēstnesis" redaktori (iepriekšējais redaktors Vilhelms Ļuta bija pilnībā pārgājis strādāt lauksaimniecības žurnālistikā), pirmajā numurā, kuru parakstīju kā redaktore, avīzes "pasītē" bija rakstīts: Redkolēģijas vadītājs akademiķis Ēvalds Mugarēvičs. Redkolēģijā: akademiķis Mārtiņš Beķers, akademiķis Juris Ekmanis, LZA Goda doktors Jānis Graudonis, prof. Jānis Kļava, doc. Elmārs Beķeris, Oskars Martinsons.

Šodien ir interesanti atšķirt nodzeltējušo 1993. gada 5. (48) numuru, kurā publicēta toreizējā LZA viceprezidente Jāņa Stradiņa runa Latvijas Zinātņu akadēmijas karogu iesvētot, 1993. gada 11. februārī "Svētība karogam un bijušajam Kolhoznieku namam". Citēju: "Šodien Latvijas Zinātņu akadēmija iesvēti savu jauno karogu, kas iezīmē un simbolizē gan mūsu vēsturi, gan pēdējo gadu pārmaiņas. ZA ir pārtapusi par personālu ZA, ir izveidota jauna Harta un Statūti, ievēlēts liels skaits jaunu locekļu gan no Latvijas, gan no ārzemēm, ir mainījies ZA statuss un mērķi. Zaudējot savu administratīvo varu, LZA būtu jāsaglabā sava morālā vara, intelektuālā varēšana, sava loma Latvijas sabiedrības garīguma uzturēšanā. Tādēļ iepiecinā, ka esam ievēlējuši par ZA locekļiem arī teologus – prof. R. Akmentīņu, prof. S. Ladusānu, prof. J. Rozentālu un ka šodien profesors R. Akmentīņš ir izlūdzis svētību gan šim – daudz un nepelnīti peltajam – ZA augstceltnes (bij. Kolhoznieku) namam pirmoreiz tās vēsturē, gan arī Akadēmijas jaunajam karogam." Ko lai saka. Arī šodien (un it īpaši šodien, kad to ir pamatuši tik daudzi zinātniskie institūti un arī Latvijas Zinātnes padome) ZA augstceltnes namam profesora Roberta Akmentīņa izlūgtā svētība ļoti noderētu.

Ar tumšmataino toreizējās LPSR Zinātņu akadēmijas Vēstures institūta arheoloģijas sektora vadītāju Ēvaldu Mugarēviču biju tikusies krietni senāk, kad avīzē "Padomju Jaunatne" veidoju zinātnes lappuses "Heirēka" un rakstīju par Zinātņu akadēmijas institūtiem. Tagad, 90. gadu sākumā, atjaunotajā neatkarīgajā Latvijā mūsu sadarbība bija jau, kā saka, citā līmenī. Ēvalds Mugarēvičs bija kļuvis ne tikai par reorganizētās Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājlocekli (1989), bet arī akademiķi (1992) un godprātīgi pildīja akadēmijas uzlikto sabiedrisko pienākumu – uzvaktēt jaunekļi straujās Latvijas Zinātnieku savienības avīzē. Neiejaukties, bet balstīt un palīdzēt, ja tas ir nepieciešams. Organizēja rakstus, rakstīja pats, apjautājās, vai nevajag kā līdzēt. Tie bija ražīgi 15 gadi, par ko viņam paldies arī tajos, aizsaules ceļos.

Zaiga Kipere,

"Zinātnes Vēstnesis" redaktore (1993–2016)

TILTA VEIDOŠANA STARP ZINĀTNI UN POLITIKU

(NO KONFERENČU SĒRIJAS ZINĀTNE SATIEK PARLAMENTUS)

Igaunijas Zinātņu akadēmija (IZA) kopā ar *Joint Research Center (JRC)* Tallinā no 31. janvāra līdz 2. februārim IZA ēkā rīkoja konferenci "Tilta veidošana starp zinātņi un politiku" (*Towards bridging science and decision-making*). Tas bija viens no JRC organizētā pilotprojekta *Science meets Parliaments* (zinātne satiek parlamentus) konferenču sērijas pasākumiem. Plānotais dalībnieku kopskaits – 50, tai skaitā zinātnieki, varas un sabiedrības pārstāvji pārsvarā no Igaunijas. Uzaicināto viesu vidū bija pārstāvji no Lietuvas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA). LZA pārstāvēja akademiķi Maija Dambrova, Guntis Zemītis, Pēteris Trapencieris un LZA korespondētājlocekli Aiva Plotniece un Jānis Ločs.

Konference bija organizēta gan lekciju, gan diskusiju darba grupu veidā. Lekcijas lasīja gan Igaunijas ministri (*Marko Pomerants*) un ministriju vadoši darbinieki (*Dr. Liina Eek, Tea Danilov*), gan zinātnieki (IZA prezidents *Tarmo Soomere*, prof. *Rein Vaikmae*, *Dr. Kristjan Vassil*), gan Eiropas politisko organizāciju *EC Joint Research Center (JRC)* vadoši darbinieki – JRC direktora vietniece igauņiete *Dr. Maive Rute*. Konferenču pirmajā dienā visi lektori uzsvēra tiešo celosakarību starp valstu bagātības līmeni un ieguldīto finansējumu zinātnē. Tik tiešām, mēs nevaram nosaukt nevienu bagātu valsti, kur dzīves līmenis ir visaugstākais un kas nebūtu naudu atvēlējusi zinātnē. Konferenču tēmas bija trīs – (1) kā sākt sarunas, (2) kā sarunu rezultātu – zināšanas pārvērst padomos un (3) kā padomus pārvērst rīcībā.

Sarunu sākšana. Zināšanu daudzums 21. gadsimtā pieaug eksponenciāli, bet to pielietojums ir stipri ierobežots. Kādi jautājumi risināmi? Kā panākt, lai zināšanas labāk kalpotu visai sabiedrībai? Kas zinātniekiem jā dara, lai panāktu politiku sapratni? Kā atšķiras zinātnieku un politikas veidotāju valodas, to formāti? Kur ir saskatāmas saskarsmes šaurās vietas? Tartu Universitātes zinātnes vicerektors *Kristjan Vassil*: "Teorētiski ilgaiss ceļš no sajūtām līdz lēmuma pieņemšanai sadalās vairākos posmos: sajūtas (apziņa) – dati (informācija) – ieviešana (interference) – sapratne – zināšanas – lēmums (lēmuma pieņemšana) – politika. Jāsāk ar problēmas apzināšanu sabiedrībā. Piemērs problēmai – katru gadu Igaunijā uz ceļiem iet bojā 100 cilvēki. Risinājums – dažāda veida sensori ceļā izpēti posmā Tallina–Tartu. Citas problēmas – medicīnā (otrā tipa diabēts, kardiovaskulārās slimības), sabiedrības drošībā (krimināli un to profilaktiska novēršana)."

Zināšanu pārvēršana padomos. Akadēmiskajā vidē katrs saprot, ka zinātnieka darba rezultāts ir jāpārvērš vērtīgā padomā.

Pamatjautājums – kā to realizēt? Kādi ir likumi, kas vada šos padomus? Cik sarežģīts vai vienkāršs ir šis process? Kā mēs varam novērst kļūdas? Kā mums jārunā un ar ko? Kā veidot ilgtspējīgu konsultāciju mehānismu? *Dr. Maive Rute* stāstīja par JRC nozīmi zinātnes politikas veidošanā ES. ES patlaban nodrošina ES labāku likumdošanu, katru gadu sniedzot 700-800 konsultāciju, kas veido zināšanas balstītu laipu pāri bezdibenim. 60 gadu laikā JRC veicinājusi sadarbību, kopražošanu. Viņa uzsvēra, ka nacionālās Zinātņu akadēmijas ir JRC māsu organizācijas. Nobēgumā viņa citēja Donaldu Tusku: "Vienīgā vērtība šodien ir zināšanas".

Padoma pārvēršana rīcībā. Lēmuma pieņemšana ir atbildīgs un zināšanu ietilpīgs process. Lēmuma pieņēmēji izjūt spiedienu no vairākām pusēm – faktu nenoteiktība, jautājumu vērtīgums, likmes ir augstas, un lēmumi jāpieņem steidzami. Kāds konsultācijas formāts ir piemērots? Kā izvēlēties starp lobēšanu un konsultēšanu? Kas par to visu atbildēs? Lielbritānijā eksistē laba zinātnisko konsultantu sistēma. Jau kopš 1964. gada britu premjeram ir galvenā zinātniskā konsultanta institūcija, bet ministriem ir savi zinātniskie konsultanti, kuri nav pakļauti galvenajam. Igaunija ņēma piemēru no britiem un 2015. gadā sāka pilotprojektu par zinātnes konsultantu iesaisti ministriju darbā. Kopš 2018. gada Igaunijas 12 ministrijās (izņemot Tieslietu ministriju) jau darbojas zinātniskie konsultanti. Igaunijas Sociālo lietu ministrijas zinātniskā konsultante *Angela Ivask* stāstīja par jaunās institūcijas plānotajiem uzdevumiem: konsultācijas visos jautājumos, kas saistīti ar pētniecību un attīstību; starptautiskās sadarbības plānošana; konsultācijas, kādas zinātniskās sadarbības plānus atbalstīt; zinātnisko plānu attīstība; zinātnieku pieprasījumu apkopošana. Igaunijas Zinātnes padomes pārstāve *Liina Eek* informēja par RITA programmu, kas aptver Igaunijas ministriju atbalstu zinātniskajām organizācijām. Programmas mērķis ir ar lietišķiem pētījumiem risināt lielas starpdisciplināras sociālas problēmas vai valsts nozīmes jautājumus, kuri prasa ātru ieviešanu. Šī programma atbalsta sociālekonomisko, lietišķo pētījumu veīšanu, ņemot vērā Igaunijas valsts vajadzības, lai palielinātu valsts lomu pētniecības stratēģiskajā vadībā. Reizē ar to palielinās arī pētniecības un attīstības iestāžu spējas veikt sociāli atbilstošu pētniecību. Ministrijas izvēlas tematus lietišķajiem pētījumiem, pamatojoties uz nozaru vajadzībām. RITA finansiāli neatbalsta fundamentālos pētījumus.

Turpinājums – 3.lpp.

EKONOMIKAS MINISTRIJA PUBLISKOJUSI VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMAS "ENERĢĒTIKA" PROJEKTU PIETEIKUMU KONKURSA UZVARĒTĀJUS

Ekonomikas ministrijas finansētie projekti 2018. gadā izsludinātajos valsts pētījumu programmas "Enerģētika" atklātajos projektu pieteikumu konkursos:

1. Atklātajā projektu pieteikumu konkursā "Valsts ilgtermiņa enerģētikas politikas plānošanas analitiskais ietvars."

Nr.p.k.	Projekta nosaukums	Projektu īstenojošā zinātniskā institūcija	Projektam piešķirtais finansējums, EUR
1.	Enerģētikas un klimata modelēšana virzībā uz oglekļa neitralitāti	Rīgas Tehniskā universitāte	558000,00

2. Atklātajā projektu pieteikumu konkursā "Energiefektivitāte".

Nr.p.k.	Projekta nosaukums	Projektu īstenojošā zinātniskā institūcija	Projektam piešķirtais finansējums, EUR
1.	Latvijas siltumapgādes un dzesēšanas sistēmu attīstība	Rīgas Tehniskā universitāte	354000,00
2.	Celvedis uz energoefektīvu Latvijas nākotni (<i>EnergyPath</i>)	Rīgas Tehniskā universitāte	354000,00
3.	Ēku energoefektivitātes tehnoloģisko risinājumu uzlabošana	Rīgas Tehniskā universitāte	354000,00
4.	Energoefektivitātes rīcīppolitikas novērtējums un analīze	Rīgas Tehniskā universitāte	354000,00

3. Atklātajā projektu pieteikumu konkursā "Ilgtspējīga enerģētikas infrastruktūra un tirgus".

Nr.p.k.	Projekta nosaukums	Projektu īstenojošā zinātniskā institūcija	Projektam piešķirtais finansējums, EUR
1.	Ilgtspējīga Latvijas enerģosistēmas attīstība un integrācija Eiropā (<i>FutureProof</i>)	Rīgas Tehniskā universitāte	472440,00
2.	Latvijas dabasgāzes infrastruktūras attīstības tendences, izaicinājumi un risinājumi (LAGAS)	Rīgas Tehniskā universitāte	472440,00
3.	Inovācijas viedo tīklu tehnoloģijas un to optimizācija (INGRIDO)	Rīgas Tehniskā universitāte	472440,00

4. Atklātajā projektu pieteikumu konkursā "Atjaunojamie un vietējie energoresursi"

Nr.p.k.	Projekta nosaukums	Projektu īstenojošā zinātniskā institūcija	Projektam piešķirtais finansējums, EUR
1.	Latvijas atjaunojamo energoresursu ražošanas un izmantošanas ekonomiskā potenciāla novērtējums un politikas rekomendāciju izstrāde	Rīgas Tehniskā universitāte	600000,00
2.	Ilgtspējīga un atjaunīga transporta politikas formulēšana Latvijā (akronīms – 4muLATE)	Rīgas Tehniskā universitāte	350000,00
3.	Inovatīvi risinājumi un rekomendācijas Latvijas vietējo un atjaunojamo energoresursu apguves palielināšanai (RTUAER)	Rīgas Tehniskā universitāte	467320,00

Avots – Ekonomikas ministrijas mājaslapa

TILTA VEIDOŠANA STARP ZINĀTNI UN POLITIKU

Turpinājums no 1.lpp.

Pavisam īsu laiku pirms konferences zinātniskajā pasaulē parādījās raksts, kas plaši izskanēja gan no konferences tribīnes, gan kuluāros. 22. janvāra *Nature* 2019, 565, 416-418 raksts stāsta par Igaunijas zinātnes izaugsmi. Finansējams Igaunijā no ES fondiem pēc iestāšanās ES 2004. gadā sasniedzis 1.1 miljardu EUR, kas izmantoti zinātniskās infrastruktūras modernizācijai. Tagad Igaunijai ir lielas priekšrocības ekoloģijas, molekulārās bioloģijas un ģenētikas jomās, kur tā izveidojusi plašus starptautiskus pētniecības tīklus. 60% no Igauniju zinātniskajām publikācijām 2017. gadā bija kopā ar sadarbības partneriem, kas Igauniju nostāda vienā līmenī ar Nīderlandi un Īriju. Igaunija ir pirmajā vietā ES pēc zinātnē tērētajiem līdzekļiem, kas piešķirti no ES struktūrfondiem – 15% no kopējiem 4.4 miljardiem 2014.–2020. gadu periodā. Igaunijas zinātnieki ļoti labi konkurē ES pētniecības projektos un programmās – programmas Apvārsnis 2020 projekts Igaunijā saņem par 40% vairāk finansējuma nekā vidēji ES, un trīs reizes vairāk finansējuma nekā 13 ES valstis, kuras pievienojās 2004. gadā. Rakstā izskaidrots, kā 25 neatkarības gadus Igaunijā panākušai zinātnes sistēmas sakārtošanu un kā ieviesuši vienu no pasaules priekšzīmīgākajām digitālajām infrastruktūrām. Rakstā mūsu IZM Augstākās izglītības

un zinātnes departamenta vadītājs Dmitrijs Stepanovs atzīst, ka Latvija un Igaunija 2004. gadā sāka veidot zinātnes budžetu no līdzīgām pozīcijām, bet tagad mēs esam tālu atpalikuši un mums jāpanāk Igaunijā.

Daži konferencē izskanējušie ieteikumi un ieteikumi veiksmīgas komunikācijas un veiksmīga rezultāta sasniegšanai: ja jūs konferences laikā publiski apvainosiet politiķi, viņš noteikti neatnāks uz jūsu organizētajām oficiālajām vakariņām; katrs viedoklis ir svarīgs – izsaki to; asu tēmu apspriešanā rīkojies atraktīvi; kas notiek universitātēs – prototipi "atrodas uz plaukniem", tiem jābūt darbībā; nebaidieties, ka katram prototipam būs desmit neveiksmes; zinātnieki saredz problēmas, kas ne maz neeksistē; zinātnieki un ministri runā dažādās valodās; nekad neesi rupjš pret politiķi, kad viņš kaut ko nesaprot; ražotājs zina, ko grib – riska brīvu procesu; ražotājiem ir risks ņemt darbā zinātniekus, valdībai jānāk pretī; nelieto sānceljus, ja ir problēma, dodies pie politikas veidotājiem; neraksti garus piedāvājumus – viena lappuse ir jau par daudz; fakti neizmaina cilvēku domāšanu; fakti bez to analīzes neko nenozīmē; zinātniskās aprindas atšķiras no banku aprindām.

Konferences laikā notika grāmatas par Igaunijas zinātni 2019. gadā prezentācija. Dažu tajā atrodošos datu apvienoša-

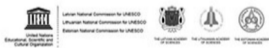
na ar pēdējiem OECD statistikas datiem jāva šī raksta autoram izdarīt dažus secinājumus un izteikt piesardzīgas prognozes. Pēc OECD datiem tikai 10 valstis ir ar >3% izdevumiem zinātnē – Izraēla, Dienvidkoreja, Šveice, Zviedrija, Somija, Japāna, Taivāna, Austrija, Vācija un Dānija. Lai to sasniegtu, roku rokā ir strādājuši šo valstu zinātnieki, uzņēmēji un politikas veidotāji. Šo 3% līmeni 2020. gadā bija paredzējušas sasniegt arī citas valstis – Beļģija, Francija, Slovēnija, Jaunzēlande un Igaunija. Un te mūsu valstij būtu jāizvēlas savs ceļš un jāatbild uz jautājumu – vai mēs gribām būt šo bagāto valstu vidū? Atbildot pozitīvi, arī rīkoties ir jābūt attiecīgi, jāanalizē šo valstu atšķirīgie veiksme stāsti, kas ir sasniegti 30–50 gadu garumā. Jādomā, jārunā un jādara, kā sasniegt optimālo modeli zinātnē un industrijas sadarbībai ar politiķiem un politikas veidotājiem virzībai uz galveno mērķi – Latvijas tautsaimniecības izaugsmi un visu Latvijas iedzīvotāju dzīves līmeņa celšanos. Kopš pagājušā gada novembra Latvijas politiskajā vidē ir parādījies pozitīvs signāls – diskusiju retorika ir mainījusies uz sapratni izglītības kvalitātes un zinātnes izcilības paaugstināšanās virzienā. Pieliksim katrs savu gara spēku, lai tas materializētos pozitīvos lēmumos Latvijas zinātnes virzienā!

Dr.chem. Pēteris Trapenieris, LZA īstenais loceklis

ATKLĀJ PIETEIKŠANOS 15. L'ORÉAL BALTIC STIPENDIJU PROGRAMMAI SIEVIETĒM ZINĀTNĒ

Pasaulei ir nepieciešama zinātnē,
Zinātnei ir nepieciešamas sievietes,
Jo sievietes zinātnē spēj mainīt pasauli

2019. gada 30. janvārī, Baltijas valstīs atklāta pieteikšanās prestižajai L'ORÉAL Baltic stipendiju programmai *Sievietēm zinātnē*. Atzīmējot stipendijas 15. jubilejas gadu Latvijā un trešo darbības gadu Igaunijā un Lietuvā, pirmo reizi septiņas Baltijas zinātnieces katras saņems 6 000 EUR stipendiju par savu ieguldījumu zinātnē. Papildus tam šogad viena dalībniece no katras valsts tiks nominēta starptautiski atzītajai L'ORÉAL-UNESCO For Women in Science International Rising Talents* programmai.

Konkursa kārtībā, pēc rūpīgas izvērtēšanas, Latvijā, Lietuvā un Igaunijā tiks piešķirtas pa vienai stipendijai katras valsts zinātniecei ar doktora grādu līdz 40 gadiem pētījumu veikšanai dzīvības, vides zinātnē, fizikas un inženierzinātnes jomā. Papildus tam pa vienai stipendijai Igaunijā un Lietuvā, bet divas

stipendijas Latvijā saņems doktorantes līdz 33 gadu vecumam pētījumu veikšanai dzīvības, vides zinātnē, fizikas un inženierzinātnes jomā.

Baltijas zinātnieces ir aicinātas pieteikties *Sievietēm zinātnē stipendijām* no 2019. gada 30. janvāra līdz 7. martam, aizpildot pieteikuma anketu projekta *Sievietēm zinātnē (For Women In Science)* mājaslapā www.forwomeninscience.com.

Kopš L'ORÉAL Baltic stipendijas programmas ieviešanas Latvijā, 15 gadu laikā atzinību par savu ieguldījumu zinātnes jomā ir saņēmušas 42 zinātnieces no Latvijas. Kopš 2017. gada stipendijas programma ir paplašinājusies un Baltijas reģionā ir apbalvotas divas zinātnieces no Lietuvas un divas no Igaunijas.

Programmas *Sievietēm zinātnē* īstenošanu Latvijā aizsāka stipendijas goda patronese Vaira Viķe-Freiberga. L'ORÉAL Baltic *Sievietēm zinātnē* stipendiju programma tiek īstenota sadarbībā ar visām trīs Baltijas valstu zinātņu akadēmijām un UNESCO Nacionālajām komisijām Latvijā, Igaunijā un Lietuvā.

Ši ir vienīgā šāda veida atbalsta programma Baltijas valstīs zinātniecēm. Programma veicina Baltijas zinātnieču profesionālo attīstību, palīdzot sasniegt jaunus mērķus un vairoto pienesumu gan zinātnē, gan sabiedrībai.

Starptautiskā stipendiju programma *Sievietēm zinātnē* aizsākta 1998. gadā. Kopš tā laika L'ORÉAL un Apvienoto Nāciju izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (UNESCO) ir apņēmušas veicināt sieviešu skaitu, kuras darbojas zinātnē. Tādēļ pēdējā 21 gada laikā L'ORÉAL un UNESCO stipendiju programma *Sievietēm zinātnē* godina zinātnieces viņu galvenajos karjeras posmos, dodot nozīmīgu ieguldījumu zinātnes attīstībā, kā arī veicinot dzimumu vienlīdzību zinātnes jomā.

L'ORÉAL Baltic programmas ietvaros starptautiski atbalstītas jau vairāk nekā 2 700 zinātnieces no 115 dažādām valstīm un godinātas 97 laureātes savas karjeras sasniegumos, tostarp profesore Elizabete H. Blakburna (Elizabeth H. Blackburn) un Ada Jonata (Ada Yonath), kuras godalgotas ar Nobela prēmiju.

* L'ORÉAL-UNESCO International Rising Talent programmas mērķis ir popularizēt zinātnieču sasniegumus, iedvesmojot sievietes visā pasaulē un palīdzot jaunajām zinātniecēm īstenot izvirzītos mērķus. L'ORÉAL-UNESCO International Rising Talent nominācija tiek piešķirta piecpadsmit daudzsoļām jaunajām zinātniecēm no dažādiem pasaules reģioniem: Āfrikas un Arābu valstīm, Āzijas un Klusā okeāna valstīm, Eiropas, Latīņamerikas un Ziemeļamerikas, lai atbalstītu un mudinātu sievietes turpināt savu izvēlēto ceļu zinātnē.

PAZIŅOTS PAULA STRADIŅA BALVAS LAUREĀTS

Šogad Paula Stradiņa balva ir piešķirta profesoram **Alfredo Musajo Sommam** (*Alfredo Musajo Somma*) par Latvijas, Latvijas Medicīnas vēsturnieku apvienības un Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja nozīmes stiprināšanu starptautiskā medicīnas vēsturnieku sabiedrībā.

Alfredo Musajo Somma ir Itālijas Bari universitātes profesors plastiskajā un rekonstruktīvajā ķirurģijā. Paralēli savai akadēmiskajai darbībai īpašu uzmanību profesors velta medicīnas vēsturei un

aizraujas ar 18. gadsimta ķirurģijas izpēti. Profesors Somma darbojas Starptautiskajā Medicīnas vēsturnieku biedrībā (ISHM), ir tās valdes loceklis un aktīvi iesaistās 47. Starptautiskās Medicīnas vēsturnieku biedrības kongresa rīkošanā, kas notiks Rīgā 2020. gadā. Profesors Somma Paula Stradiņa balvu saņēms 2020. gadā 47. Starptautiskās Medicīnas vēsturnieku biedrības kongresa laikā, kad arī uzstāsies ar savu akadēmisko runu.

Paula Stradiņa balvu par izciliem pētījumiem me-

dicīnas vēsturē vai ievērojamu veikumu praktiskajā medicīnā ik gadu piešķir Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs, Rīgas Stradiņa universitāte un Latvijas Zinātņu akadēmija. Balva ir dibināta par godu izcilajam ķirurgam, onkologam, slimnīcas, muzeja un medicīnas māsu skolas dibinātājam, Medicīnas fakultātes docētājam, profesoram Paulam Stradiņam. Tradicionāli, Paula Stradiņa balvas laureāts tiek paziņots profesora Paula Stradiņa dzimšanas dienā 17. janvārī.

Avots – LZA mājaslapa

